

VILNIUS - KULTūros ZIDINYS

Jonas Miškinis

Vilnius, legendomis ir padavimais apipintas, dainomis apdainuotas ir raudomis apraudotas. Jis buvo ir bus įvairiausias lietuvių miestas, didingos praeities amžiais buvęs mūsų garbingų vadovų sosto būstinė, vėliau, kad ir laisvę praradęs, vis tiek buvo lietuvių kultūrinis centras.

Iš nebeatmenamų laikų Vilnius yra buvęs legenda, susijusi, kaip kitados Roma su vilko paveikslu. Tik mūsų — ne rami vilkė, ne maitinanti savo pienu miesto kūrėjus, bet vilkas, geležimis apkalta ir staigias šurpulingas balsus, tarsi Achillas urbi et orbī. Toji legenda jau go į lietuvių literatūrą įvairiais variantais, mūsų tyrėjam pasiekiamais iki XV amžiaus.

Lietuvos kunigaikštis Gediminas sapnavo, kad ant kalno, kur vadino kreivuoju, o vėliau pilkuoju, stovi didžiausias geležinis vilkas, o jam, tarytum, staigia šimtas vilkų. Ir jis pabudęs iš miego tarė savo žyniui, Lizdeikai, kuri buvo atradęs erelio lizdą. Ir buvo tasai Lizdeika kunigaikščiui Gediminiui vyriausiuoju žyniu. Kai Gediminas papasakojo Lizdeikai, ką jis esąs matęs nuostabiame sapne. Lizdeika tarė: "Viešpatie kunigaikšti, milžinas geležinis vilkas reiškia čia būsiantį sostinės miestą, o tai, kad jo viduriuose staigia, reiškia jo garbę būsiant visame pasaulyje žinoma".

Ir didysis kunigaikštis Gediminas rytojaus dieną nusiuntė žmones ir įkūrė vieną miestą apatinia me Šventaragyje, o antrą — Kreivajame kalne, kurį dabar vadina Pilkuoju ir davė tiems miestams Vilniaus vardą...

Mokslo ir meno lopšys

Po to, geležinio vilko motyvas išpopuliarėjo ne tik lietuvių literatūroje, duodamas didingos medžiagos ir romantikų sužetams, o ilgainiui pagauja ir kitas dideles šakas: tapybą, skulptūrą, muziką ir t. t.

Vilnius tapo švietimo, mokslo ir meno židiniu. Jis susikonscentravo savyje rinkines įsikas. Ir nors vyraujamąjį vaidmenį ten vaidino ne lietuviai, tačiau lietuviška idėja kažkaip savaime kilo, įkvėpdama tūlą kūrėją. Patsai gi Vilnius dažnai buvo minimas ir garbinamas kaip Lietuvos sostinė. Atsirado vis daugiau ir daugiau Vilniaus garbintojų. Išliko visa eilė lenkiškai rašančių lietuviškos kilmės rašytojų, kuriems pirmavo A. Mickevičius, Kruševskis, Kondratavičius ir kiti.

Kruševskis davė plačius darbus, liečiančius Vilnių; Mickevičius ir Kondratavičius padarė Vilnių Lietuvos Meka, kurios Aušros varuose šviečia Stebuklingoji Mergelė.

Šalia šių Vilniaus garbintojų, atsirado žemaitiškoji Vilniaus kultūrininkų bei mokslininkų grupė. Jos priešaky stovėjo: Stanevičia, Daukantas, Valančius, o vėliau tų

romantikų prieky atsistojo: dr. J. Basanavičius ir Maironis. Pastarasis ugninėmis idėjomis įamžino Vilniaus vardą į lietuvių literatūrą. Maironis Vilniaus problemą iš kėlė visu platumu. Jis atkūrė didingą Vilniaus praeities vardą. — Rašė apie Vilnių rusų pavergtę, iškėlė klausimą, susipynusiuose lietuvių ir lenkų santykiuose.

Vilnius didingas architektūros paminklais — bažnyčiomis ir rūmais papuoštas miestas, kelių amžių būvyje kurtomis kultūros vertybėmis praturtintas. Kad ir laisvės netekęs ir lenkiška kultūra bei dvasia alsuodamas, Vilnius niekada nenustoja buvęs lietuviškos kultūros lopšiu.

Senasis Vilniaus universitetas, pagimdęs istorinį romantizmą, išugdė ne vieną laisvės kovotoją. Tautinio atgimimo laikais Vilnius buvo vieta, kur gimė, brenė ir visam kraštui spinduliuojo didieji lietuvių tautos politiniai ir kultūriniai žygiai.

Kovos dėl laisvės, kalbos ir bažnyčios

Vilniuje vyko lietuvių ryžtingos pirmosios kovos dėl savo kalbos ir teisės melstis lietuviškai bažnyčiose. Juk ne kur kitur, kaip Vilniuje, atgavus spaudą pasirodė "Vilniaus žinios". Be to, prisimintinas Didysis Vilniaus Seimas ir jo nutarimai, kur po nelaisvės amžių pirmą kartą ir drąsiai lietuviai pasuliuojo skelbėsi, jog lietuvių tauta ne mirė, bet gyventi ir kurti yra pašaukta, kad ji reikalauja būtiniausių teisių savo gyvenimui ir savitai tautinei kultūrai kurti. Kur vyko pirmoji Lietuvių Dailės Paroda Vilniuje. Vilniuje yra gimusi Lietuvių Mokslo Draugija, kuri yra išvariusi gilų ir platų barą visame Vilniaus krašte. Ji visą laiką tyrė lietuvių tautos praeitį, visą laiką ruošė dirva ateities kultūrai. Vilniuje įsikūrė amžiasis ugdytas ir taurių Lietuvos sūnų širdyse puoselėtas troškimas — paskelbta Lietuvos nepriklausomybė ir ten pat buvo pradėtas Lietuvos valstybės kūrimo darbas.

Tai keli svarbiausieji lietuvių tautos politinio ir kultūrinio gyvenimo momentai glaudžiai susiję su Vilniumi ir jo gyvenimo raida.

Lenkai, okupavę Vilnių ir jo kraštą per 19 metų brutališkiausiomis priemonėmis naikino lietuvių kultūrinį gyvenimą, ypač švietimą. Tačiau Vilniaus krašto lietuviai dideliu atkaklumu ir ištverme kovojo dėl lietuviškos tautinės kultūrinės židinio. Todėl daugeliui teko pūti lenkiškuose kalėjimuose ir pirm laiko netekti gyvybės.

Tikėkime, kad ir bolševikinę okupaciją lietuvis iškentės ir sulauks tos didingos dienos, kada Vilniaus kalno bokšte vėl suplevės Lietuvos trispalvė vėliava.

DIDŽIAI GERBIAMAS BIČIULI, REDAKTORIAU!

pos 25 d. Nr. 14 yra įsibrovęs labai nemalonus, tai būtinai atitaisytinus nesusipratimus.

Mano straipsnis "Demokratijos supratimas", kuris Egidio Liūtauro slapyvardžiu buvo patalpintas "Laisvosios Lietuvos" š. m. liedar šafirografuotame L.L. Nr. 100, vėliau perspausdintas Kanadoje leistoje "L.L." 1950 m. rugs. 8 d. Nr. 8 ir kuriame perspausdinant įsibrovusias klaidas atitaisiau "L.L." lapkr. Nr. 11 (111), regimai sumaišius slapyvardžius, klaidingai buvo priskirtas šviesios atminties velioniu Jonui Mašiūtiui.

Garbusis velionis, vienas LASo steigėjų, buvo ne tik brandus ir vaisingas jo veikėjas, bet ir įžymus pedagogas ir daugelio mokyklinių matematikos vadovėlių autorius, todėl turis labai reikšmingų nuopelnų ne tik LAS-ui, bet ir visai lietuvių tautai. "L.L." jis yra parašęs labai vertingų straipsnių, kurie ištikrųjų gali būti patys gražiausios palikimo mūsų jau najai kartai, bet slapyvardžius, kuriuos paskelbtį šiuo metu tėra teusėti tik jo įpėdiniai, jis naudojo kitokius. Taigi, už kalbamąjį straipsnį, geras jis ar blogas, visą atsakomybę privalau pasiminti aš (išskyrus, žinoma, spaudos klaidas).

Taip pat turiu paaiškinti, jogei šviesios atminties velionis buvo kūrėjas LAS-o įstatų projekto, kurio referentu jis buvo ir steikiamajam LAS-o suvažiavime Augsburg, 1948 m. balandžio 10 — 11 d. d. Man gi mano paruošti ir kalbamajam suvažiavime referuoti LAS-o programos projektą ir vėliau parašyti programos pamubulę. Garbusis velionis buvo programos paruošimo Komisijos narys dar prieš kalbamąjį suvažiavimą ir tuo titulu padarė kompetetingų pastabų prie mano paruošto programos projekto tautos ūkio ir švietimo srityse, tačiau už esmines projekto mintis ir vedamasias apibraižas atsakomybę taip pat tenka man. Po ilgesnių diskusijų buvo priimtas ir mano pasiūlytas organizacijos vardas, kuris, tačiau, nėra originalus, bet sudarytas pagal Nepriklausomąjį Lietuvos veikisios garbingų tradicijų Lietuvos Atgimimo Draugijos vardą.

Taigi, prašau Tamstą, Redaktoriau, tuos dalykus atitaisyti, tardamas, jogei šis labai nemalonus nesusipratimas įvyko be niekieno blogų norų ar kaltės, bet vienintėliai dėl nelaimingo atsitikimo.

Niekaip neleidamas sau bet kaip tuos darbus vertinti, betgi aš tariausi galįs kai kuriuos dalykus patikslinti ir sąžiningiausiai palūdyti dabarčiai ir ateičiai, štai ką:

1. Konstruojant programą buvo stengtasi padaryti visas galimas išvadas iš grėsmingai iškilusios visuomenės, valstybės ir tarp tautinės krizės, tiek ir iš gerųjų ir blogųjų Lietuvos valstybinės raidos patyrimų, taigi, iš visų laimėjimų ir klaidų.

Prof. M. Biržiška yra visuomenininkas, lietuvių literatūros istorikas ir lietuvių tautosakos tyrinėtojas. Būdamas jaunesniu, aktyviai reikišėsi ir politiniuose judėjimuose, išryškėdamas arštu socialdemokratijos šalininku. Betgi, mokslas ir pasirinktoji lietuviškoji kultūrinė sritis bei veikla prieš lenkų kėslus Vilniaus klausime, socialdemokratiškas pažiūras priderino prie tautinių. Tiesa, gal būt socialdemokratu jis jaučiasis esąs ir dabar, bet ne internacionalistu, kaip dauguma jo buvusių bendraminčių. Gal dėl šios priežasties prof. Mykolas Biržiška šiandien yra ne socialdemokratas, bet Lietuvos Resistencinės Santarvės garbės nariu.

Kiek jubilatas yra nusipelnęs mokslo srityje ir kaip jo darbus įvertina Lietuvos mokslininkai — galimo spręsti iš žemiau paduodamų žinių:

Nuo 1922 m. vasario 16 dienos Mykolas Biržiška pradeda dirbti Lietuvos universiteto humanitarinių mokslų fakultete. 1922 m. birželio mėn. — 1925 metais tam fakultete matome prof. Mykolą Biržišką ordinariniu profesorium. — 1937—1939 m. — to fakulteto dekanu; 1925—IX-1 — 1926. IX. 1 — universiteto prorektorium, 1926

2. Nepareinamai nuo to, kas ir kaip kada bevertintų kalbamojo suvažiavimo darbus, betgi jie nie kaip nebuvo sutęrti bet kieno niekingų asmeninės garbės, kokios "karjeros" ar materialinės naudos troškimu. Suvažiavimo dalyviai svarstė dalykus pavyzdžingose darboje, pačiu rūpestingiausiai ir sąžiningiausiai būdu, vadovaudamiesi vienintėliai didžiū tikėjimu savo tautos dorybėmis ir karštu troškimu geriausiai būdu jai patarnauti, sukuriant veiksmingą ir galimai tobulesnį tautinį junginį — tautinės kovos ir istorijos jėgą. Tai ir bus brangiausias palikimas tiems, kurie norės juo pasinaudoti.

3. Kai kam dar ir dabar nėra aišku, ką turėjo reikšti organizacijos pavadinimo žodžiai: "Atgimimas" ir "Sąjūdis". Taigi "Atgimimas", pagal steigėjų mintį, turėjo pabrėžti, kad naujoji organizacija reikš dinaminę istorinę jėgą, kuri stimuliuos tautos istorinį judesį nuolatinio atgimimo, dorinio, intelektualinio ir fizinio vystymosi ir socialiekinės pažangos linkme. "Sąjūdis" reikšė steigėjų valią sukurti ne kokią siaurą, ekskluziavišką standartinę partiją, kokių mes apšiai turime, kurios yra pavertusios niekais visą dorines lietuvių išeivijos tautinės konsolidacijos pastangas ir kuriomis mes negalime atsibodėti, bet visų pirma nacionalistinė kovos už tautos laisvę ir kultūrinio sąjūdžio organizaciją, jungiančią lietuvių laisvės kovotojus ir kultūrininkus plačiausia pasaulėžiūrine ir kultūrinės demokratijos baze. Programa turėjo būti vizija tokio Lietuvos valstybinio idealo, už kurį verta aukotis, dirbti, kovoti ir net mirti. Kaip toks, Sąjūdis, pagal steigėjų valią, visą laiką turėjo veikti už garbingą lietuvių išeivijos bendrinių politinių, šalpos ir kultūrinio organizacijų konsolidaciją, griežtai vangintą įsivelti į niekingas tarpgrupines kovas ir įeiti tik į tokias bendrines lietuvių organizacijas, iš kurių jau būtų išjungta srovių ambicijos, interesai ir egoistiniai siekimai.

4. Tiems, kurie nedorai ar klaidingai prikiša LAS-ui diktatorines tendencijas, LAS-o programa, įstatai ir kalbamas straipsnis: "Demokratijos supratimas", yra pakankamas atsakymas. Vargiai ir praktiškai bet kurį, net ir "patentuota demokratine" grupė tvarkosi demokratiškiau, kaip LAS-as. Labiausiai dėl to savo ypač pradinėje organizacinėje stadijoje LAS-as turėjo daug vidujinių sunkumų ir nukrypimų nuo steigėjų jam užbrėžtos linkmės.

Taigi, mes branginame tai, kas suprantama kaip "demokratinės laisvės", tiek pat, kiek sveikatai ir gyvybei, tai nemažiau negu "patentuoti demokratiai", tačiau mes skiriamės nuo jų tuo, kad jie tautos laisvę yra linkę paaukoti savo laisvei ar jų reprezentuojamiems tarptautiniams jėgų interesams, mes gi visada esame pasirošę, kai yra reikalas, savo laisvės ir net gyvybę paaukoti už tautos laisvę.

Lieku reikšdamas nuosirdžiai bičiulišką pagarbą —
Alfonas Ziedas
Jšn

TĖVŲ ŽEMĖ

LASo Anglijos Vietininkijos leidžiamas laikraštis. Išeina kas 3—4 savaitės. Turinys gyvas, įdomus, nušviečias ir tenkys lietuvių gyvenimą. Ilustruotas. Prenumerata JAV ir Kanadoje metams — 2½ dol., atskiras numeris — 20 cent.

Užsisakyti galima šiuo adresu: "Laisvoji Lietuva", 911 W. 32 St., Chicago 8, Ill.

metu mes jį matome Pabaltijo uni — 1927 metais — rektorium, ir 1940 — 1944 m. — Vilniaus universiteto rektoriumi. Tremties gi versiteto Hamburgu — Pineberge profesoriumi. Tarp kitko, jis yra išrinktas Vytauto Didžiojo ir Latvijos universitetų garbės daktaru. Trumpame laikraštiniame straipsnyje ne tik įvertinti jubilato atliktus darbus, bet ir išvardinti neįmanoma, ir todėl tenka pasitenkinti bent čia trumpai patiektais apybraižomis, kurios jubilatui pilnai ir aiškiai charakterizuoja.

J. B. M.

IŠ ČIKAGOS

Jurgis Voldemaras

Be baimės

Funk kareivinėse, Miunchene, belaukiant transporto į Ameriką, teko būti "studentu" taip vadina mos amerikizacijos mokyklos. Vienas jaunas amerikonas vienos savaitės laikotarpyje bandė mus supažindinti su šio krašto gyvenimo tvarka, idant išlipę iš laivo nepasijustumė kaip miške. Tarp kitų klausimų, buvo paliesta ir amerikoniško auklėjimo sistema. Jis mums pasakojo, o mes, žinoma, klausėme ir abejojome, ar iš tikrųjų ta amerikoniška auklėjimo sistema jau tokia gera?

Jaunas studentas, užsidėjęs koją ant stalo, aiškino, kad Amerikoje jaunimas labai greitai patstatoja ant nuosavų kojų. Jaunimas neverčiamas akiai klausyti savo tėvų. Jis turi pats išbandyti ir patirti, kas yra gero, ir kas blogo. Geriausia mokykla, tai yra pats gyvenimas. Griežtoje tėvų disciplinoje augę vaikai, tampa neatsparūs įvairiems pavojams. Vaikų nereikia per daug varžyti, jiems reikia duoti užtektinai laisvės ir iniciatyvos. Gyvenimas pats juos išmoks, kaip reikia gyventi...

Nežinau, kas Amerikai ligi šiol brangiau kainavo, kaip šitoks moderniškas vaikų auklėjimas. Šiandien Amerikos sociologai ir psichologai patys pripažįsta, kad stoka disciplinos ir tėvų autoriteto, jaunimą veda pražūtin. Prie to pridėję dar kitas priežastis, suprašime, kodėl šiandienai niekas — nei policija, nei teismai, nei pagaliau, kalėjimai nebegali sutvarkyti nepažaboto paauglių sauvaiavimo.

Tas jaunų paauglių siuaitimas, nepasireiškia vien paprastu chuliganizmu. Statistika rodo, kad aštuoniolikos metų nesulaukę jaunuoliai įvykdo daugiau, nei 50% visų automobilių vagysčių, apie 50% visų apiplėšimų, virš 40% kitos rūšies vagysčių, virš 18% ginkluotų užpuolimų ir panašiai. Prie to reikia prisiminti, kad ne visi jaunumečių nusikalčiai patenka į policijos statistikas. Dažnai tuos reikalus sutvarko įvairios socialinės organizacijos, ir tuo būdu jaunuolis išvengia policijos ir teismo rankų. Deja, dažniausiai tik ligi sekancio karto, kuris pabrastai būna jau rimtesnis nusikaltimeas.

Vaikai ir paaugliai Amerikoje nieko nebijo. Susėdę į birbiančius automobilius, jie bet tikslo skraido gatvėmis, ir visi turi jiems duoti kelią. Alkoholio arba narkotikų įtakoje jie tampa be galo pavojingi.

FONDAI IR JŲ KILMĖ

Šiandien JAV yra daugiau nei 7000 įstaigų — filantrosfiškų fondų, kurie egzistuoja tam, kad velitui dalintų pinigų. Šių fondų kilmė ir augimas yra pagrįstas Amerikos ekonomine ir socialine struktūra.

Per metų eilę mokesčių įstatymai tapo taip sutvarkyti, kad dideli turtai negali būti palikti vienam įpėdiniui. Labai didelė palikimo dalis atitenka valdžiai įpėdiniams nystės mokesčių pavidale. Be to, mokamas federalinis pajamų mokeskis, kuris turtingiesiems gana didelis, taip, kad iš kai kurių metinių pajamų tenka atiduoti net 91%.

Be to, daugelyje iš 48 valstybių yra steito pajamų mokesčiai, irgi taip sutvarkyti, kad turtingieji moka daugiausiai. Šitokia mokesčių struktūra yra pagrindinė priežastimi, skatinančia laike paskutinių dešimtmečių turtingų asmenis ir šeimas steigti laisvus nuo mokesčių fondus, kuriuose mokslininkai ir specialistai dirba steigėjų nužūrėtos srities darbu.

Be šių, fondų augimui yra dar ir kita priežastis, senesnė nei pirmoji: tai tradicija, finansuoti žmonijai naudingą darbą. Dėl to, kai kurie fondai atsirado jau šio šimtmečio pradžioje. Šitai dar prieš Didįjį karą atsirado pirmasis šios rūšies Rockefeller vardo fondas — 1913 m. — tikslu "padėti žmonių gerovei visame pasaulyje". Nors Rockefeller'io fondas yra

gais. Taip vadinamos jaunumečių gengėš pajunta kraujo troškima. Tas kraujas dažniausiai būna nieko nekaltų praevių.

Kas priveda jaunimą prie šitokio slautėjimo? Priežasčių yra daug, bet jas būtų galima suglaustai pavadinti nedisciplinuotu auklėjimu arba auklėjimu ir autoriteto stoka. Knygoje "Delinquency" (aut. H. A. Bolch ir F. T. Flynn) randame, kad mažiausiai nusikaltimečių įvykdo užsieniuose gimę vaikai. Taip pat, mažesnis nusikaltimečių nuosimtis užtiknamas tų imigrantų vaikuose, kurių kultūrinės, religinės ir etinės savybės panašios į ankstyvasias Amerikos gyvenimo tradicijas. Atseit, daugybiausia nusikaltimečių įvykdo to moderniško "patirk pats" auklėjimo aukos.

Keista, kad krašto įstatymai iš vienos pusės vaikams rodo net perdėtą globą, iš kitos pusės ramiai žiūri, kaip televizija, kinai ir nevykusi literatūra stumte stumia vaikus ir paauglius į rimtus nusikaltimeus. Gatvėje langus daužančio vaiko už ausies nepaimsi. Jo tėvai nieko nelaukdami tau atves policiją. Taigi, vaikai svetimo žmogaus visiškai nebijo. Vaikai nebijo ir tėvų, nes jie patys jiems gali atvesti policiją. Pagaliau, nelabai bijo ir policijos, nes teismo aklyje jie yra tik mažamečiai, kuriuos globoja įstatymai.

Tuo tarpu televizija, kinai ir taip vadinami Comic Books mokina juos kaip vogti ir žudyti. — Aukščiausiu paciuotos knygos autoriai ypatingą reikšmę skiria tiems "Comic Books".

Šios rūšies "literatūra" atsirado neseniai — 1935 metais. Jau 1940 metais įvairių šios rūšies leidinių buvo apie 150. Šiandien jų skaičius siekia arti 700! 1953 metais jų buvo išspauduota apie 68.000.000 kopijų. Šiandien šita milžiniška bizn kontroluoja daugiausiai uždaru, šeimyniniais pagrindais.

Šios rūšies literatūra yra pilna sugestijų, vedančių jaunuolius ir vaikus į pagundą. Pagrindinėmis temomis yra kriminaliniai nusikalčiai ar įvairūs šmeikly nuotyčiai, kas greitai užvaldo vaiko sielą ir vaizduotę. Šis pasėtas grūdas dažnai atneša karčių vaisių.

Amerikoje girdimi balsai, kad reikalinga grįžti prie senosios auklėjimo sistemos, kurioje ir ryškėte turi savo vietą. Kad tik nebūtų pėvelu...

pionieriumi tarp kitų didelių filantrosfiškų organizacijų, Fordo fondas jį pralenkia savo didumu ir resursais. Šis fondas gauna pajamas iš automobilių pramonės, kurią sukūrė Henry Ford. Fords įgyvendino vieną originalią mintį, masiniai gaminti automobilius, — darbininkams mokant toki atlyginimą, kuris igitintų juos tapti jo pirkėjais. Ši idėja persimetė į visą Amerikos pramonę ir jos dėka, sukrautas kapitalas tarnauja visose žmonijos gerbūvį keliančiose srityse.

Bet Rockefeller ir Ford fondai nėra vienintėliai, jų yra tūkstančiai. Kai kurie jų yra siauros apimties, pav., fondas pakelti pramonės technikai, arba fondas padėti beturčiams, kilusiemis iš kokio nors Graikijos miestelio. Kiti yra skirti išimtinai medicinai, Azijos ūkiui, arba akiųjų reikalams. Carnegie Tarptautinės Taikos fondas, dedikuotas tarptautinių santykių pagerinimui.

Filantrosfiniai fondai yra amerikoniškos institucijos, kurių dvasia labai artima šiam posakiui: — "You Can't take it with you" (su savimi nepasimsi). Jie palieka žmonių prote ir širdyse atminimą, kuris nemiršta.

Be šių, fondų augimui yra dar ir kita priežastis, senesnė nei pirmoji: tai tradicija, finansuoti žmonijai naudingą darbą. Dėl to, kai kurie fondai atsirado jau šio šimtmečio pradžioje. Šitai dar prieš Didįjį karą atsirado pirmasis šios rūšies Rockefeller vardo fondas — 1913 m. — tikslu "padėti žmonių gerovei visame pasaulyje". Nors Rockefeller'io fondas yra

Kultūrinės AKTUALIJOS

Prof. Mykolas Biržiška 75 metų

Š. m. rugpjūčio 24 d. prof. Mykolui Biržiškai sueina 75 metai amžiaus. Mykolas Biržiška yra vienas seniausių iš trijų brolių profesorių Biržiškų. Ir ne tik seniausias, bet tiek savo pasišventimui pasirinktam darbu, tiek savo charakteriu, tiek ir lietuviškos visuomeninės veiklos apimtimi sugebėjo plačiau išsiliėti už kitus. Išsilėjimo terminą į lietuviškąją srovę tenka panaudoti todėl, kad iki 18 metų savo amžiaus, kaip išaugęs lenkiškai bajoriškoje aplinkoje, lietuviškiems reikalams buvo abejingas, svyruojantis, kaip ir jo pirmtakai. Šitas Biržiškų giminės svyravimas labai aiškiai atsispindi ir Biržiškų pavardės kaitaliojime. Vienur praeityje šita pavardė užtikname, kaip ji dabar mums yra žinoma, kitur randame kaip Biržiški, o dar kai kur kaip Biržiško.

Biržiško į Biržišką išvirto tik XX amžiuje. Pagal Lietuviškoje Enciklopedijoje patiekta žinias, Mykolas lietuviu yra apsispre-

dęs 1900 metais, sudarydamas Šiaulių gimnazijoje lietuvių kalbos ir organizuodamas lietuviškai žydišką politinio lavinimosi kuopelę, kartu studijuodamas lenkų ir rusų literatūrą. Su lietuvių literatūra ir Lietuvos istorija jūbiilatas pradėjo susipažinti apie 1903 metus, bestudentuodamas. Pirmieji plunksnos bandymai buvo atlikti 1904 metais lenkų ir rusų kalbomis, lenkų ir rusų laikraščių žiuose. Net ir baigęs universitetą dar vedė lietuvių lenkų gyvenimo apžvalgą rusų dienraštyje "Severo Zapadnyj "Golos", lenkų ir lietuvių tuo būdu lyg suliedamas, nors, tiesa, tuo pačiu laiku su A. Janulaičiu jau redagavo "Žariją".

Persilaužimas iš lenkiškosios kultūros į lietuviškąją, didesniais šuoliais išryškėjo 1907—1908 metais. 1918 metais kaip Lietuvos Tarybos narys, pasirašydamas Lietuvos Nepriklausomybės aktą, — tampa ne eiliniu kovotoju už lietuviškąją kultūrą ir, ne eiliniu lietuvių švietuliu.

LAISVOJI LIETUVA

FREE LITHUANIA

OUTSTANDING LITHUANIAN NEWSPAPER
911 W. 32 Str., Chicago 8, Ill Phone LA 3-8544.
Published bi-weekly on Thursdays
By Lithuanian Regeneration Association

Entered as Second-Class matter at the post office at Chicago, Ill.

Vyr. redaktorius Juoz. Masionis.
Redaguoja Redakcinė Komiteta. Prenumerata:
Straipsnius ir korespondencijas redaktoriai taisy ir talpina savo nuostatais. Nesnaudoti rankraščiai grąžina-
mi autoriams pareikalavus. 2.50. Apskiras numeris 10 ct. —
Subscription per year — \$ 4.50;
6 months — \$ 2.50; 10 c. per copy.
Pavarde ar slaptyvardė pasirašyti straipsniai ne visada išreiškia redakcijos nuomonę.

LAISVĖ, VEIKSNIAI IR EILINIAI ŽMONĖS

Pranas Lukoševičius

Rūpesių apie Lietuvos išlaisvinimo galimybes marginami lietuviškos spaudos puslapiai. Ir ne tik per spaudą, bet ir gyvu žodžiu kaip vadovų, taip ir pasiūvusiu visuomenę vadovauti, esame grūdenami apie laisvinimo veiksmų reikalingumą, laisvinimo darbą dirbančių darbininkų trūkumą ir, svarbiausia, tai piniginius nedaugteklius. Šitas rūpestis daugelio tautiečių veiduose spėjo įsprauti neišdildomas žymes, nes ilgi tremties metai nešė ir tebeneša vien nusivylimą.

Mūsų veiksniai, kaip kariuomenės naujokai, pradeda rikiuotės mokytis. Stebint jų mokslinę pažangą, gaunasi spūdis, kad jie niekad neismoks. Pašauktieji tiek iš savo praeities, tiek iš paskirties, ar dėl už centus užsakyto užsispyrimo, laikosi partinių išokavimų ir, eidami bendroje kolonoje, žvalgosi į šalis, laukdami nurodymų iš partinių užkulisų bei centrų, saugojančių partinius, o ne bendrus reikalus.

Kalbama apie veiksmus, kurie iškeltų Lietuvos reikalą ir priartintų jos išlaisvinimą. Norima, kad apie Lietuvą rašytų pasaulio spauda. Trokštama darbų, kuriais jaunimas ir senimas didžiutęsi ir leistų iš lūpų ir lūpas. Laukiama to, kaip kad žydų tauta kadaise, atsidūrusi tyrilaukiose, laukė ramos iš dangaus, betgi, vieton deramos laikysenos ir skatinimų — pasėjama pesimistinių, žmogų nuvertinančių darbų bei minčių. — Štai, kadaise buvęs Vliko pirminkas, prieš aplesdamas savo postą, pareiškė, kad, esą, ar Vlikė bus 10 partijų ar daugiau, nuo to Lietuvos išlaisvinimas nepriartės. Ir niekas jam neprieštaravo. Tuo tarpu siekdami Lietuvos išlaisvinimo, turime išdėmėti ir būti įsitikinę, kad toks darbas gali priklausyti ne tik nuo kiekvieno Vliko ar kitos organizacijos nario bei veiksnio ar diplomato paskirai, bet ir nuo kiekvieno lietuviu. Štai istoriniai faktai, kurie lėmė ne tik tautos, bet ir bendruomenės likimą:

1. Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto tarnaitė likosi kalėjime, tik tam, kad išleisdu kunigaikštį laisvėn, kuris, jos supratimu, galėjo sumažinti krašto skausmus ir pergyvenimus tuo laiku.
2. Serbijos studentas Principas iššaukė 1-ji Pasaulinį karą.
3. Prancūzijos kaimo dukra Jean D'Arc stoji mūsų ir prancūzų pralaimėtą mūšį — laimėjo prieš Anglijos liūtus.
4. Okupuojant Klaipėdos kraštą Hitlerio daliniams, du šauliai prie Tilžės tilto ilgas valandas išlaikė vokiečių divizijas.
Ir kur čia išskaičiuoti Gražinas, Samuolius, Živiles ir kitus pilkuosius didvyrius, pakeitusius valstybių istorijų raidas? Kiek jų savo mintimi ir pasiūventimu yra išgelbėję pulkų gyvybių bei atnešę tautai garbės ir gerovės?
Štai nauji didvyriai, sudrebinę Kremliaus galiūnus ir sensacijos mis išmarginę nūdienės spaudos puslapius:

1. Grupė jaunų asmenų nacionalistų užima Sovietų Pasiuntinybę Sveicarijoje.
2. Trys jauni lietuviai žvejai pralaužia geležinę uždangą.
3. Brooklyno lietuvaitė, Liūda Mikulskytė, nenulstama kovotoja prieš vietos komunistus, be platesnės organizuotos pagalbos. Skaudžiai nuo tarptautinių komunistų agentų nukentėjusi, neišsigąsta ir dar didesniu ryžtingumu liepsnodama kovoja.
4. Apdriskusias burnosais prisidengę arabų nacionalistai išėjo iš kalnų tarpeklių ir miestų pogrindžių, kovoti už savo tautos laisvę. Ir nebaisūs jiems nei garsieji svetimšalių legionai, nei šarvuoti karo vežimai.

Ar čia paminėti kada nors svarstė apie kompetencijas kovai už laisvę, ar ne? Ar reikia juos, pirštu rodant, priverstinai rikiuoti? Ne, oi ne! Ne partijos juos rikiavę, bet pareiga savo tautai, bendras jausmas ir nusistatymas, nacionalizmus vadinamas! Kovoje už

ŽVILGSNIS I SPAUDOS KREPŠI

Labai dažnai lietuviškuose dienraščiuose, o ypatingai "Naujienose", užtinkame trumpų ir gana ilgų straipsnių, kuriuose yra nekinama ir šmežiama buvusį Nepriklausomos Lietuvos valstybės santvarka. Tų straipsnių rašytojai, kitus vadindami fašistais ir kitokiais vardais, pabrėžtinai save laiko demokratais.

Padarykime trumpą ekskursiją į netolimą praeitį ir pažūrėkime, ar dienraščiuose išsireklamavę straipsnių autoriai iš tikrųjų demokratai yra? Visi gerai atsimename, kad 1940 m. birželio 15 d. — bolševikų komunistų kariuomenė įėga okupavus mūsų kraštą, netrukus buvo pakeisti bemaž visi senosios režimo tarnautojai, o jų vieton pasodinti ne tik komunistai, bet ir socialdemokratai su valstiečiais liaudininkais. Va, čia, taip ir norisi paklausti, kokių būdu naujieji komunistinės santvarkos pareigūnai gavo valdžios postus, demokratikai ar diktatoriškai? O gal vien iš Pozdniaikovo — Dekanozovo, durtuvų maolnės? Tegul buvusieji bolševikų okupacijos metu pareigūnai raskas prie krūtinės pridėję ramiai ir sąžiningai pasako, ar jie demokratišku būdu tautos buvo išrinkti ir pastatyti eiti pareigas? Bet ar tremtyje nors vienas šitai patvirtins, tenka paabejoti. Mes žinome, kad visi bolševikinės valdžios įstatyti ir pareigas pareigūnai buvo paskirti diktatorišku būdu. Taip pat žinome, kad jie valdžios postus gavo iš Pozdniaikovo — Dekanozovo malonės. Nei Paleckio, nei Gedvilos, nei Pupeikio, nei Venclovos ar Meškauskienės tauta nerinko, o visgi jie ne tik buvo, bet ir dabar yra tose pareigose. Tai pati procedūra buvo ir su žemesniais pareigūnais. "Draugas" Paleckis, kaip turįs prezidento postą, susitaręs su komunistų partijos centro komitetu, skyrė kitus režimui patikimus asmenis — Apskričių viršininkus ir jiems tolygius tarnautojus. Paleckis jais skyrė ne tik komunistus, bet socialdemokratų ir valstiečių liaudininkus, kurie vėliau, kaip uolūs komunistinio režimo įgyvendinimo talkininkai Lietuvoje, buvo pavadinti vykdymo komitetų pirmininkais. Kas gi, ar ne jie apskričių ribose atleido senuosius, dažniais atvejais nieko bendra neturėjusius nei su vienu nepriklausomos Lietuvos režimu ir skyrė naujus, sau patikimus žmones, kaip tai: valsčių viršaičius, seniūnus ir jiems tolygius? Visas valdžios aparatas buvo sudarytas diktatoriškais pagrindais ir visi pildė Paleckio duotus per apskričių viršininkus, iš-

laisvę jie yra milžinai, o ne žmonės! Ir štai čia, iškyla labai aktualus klausimas, ar tik ne perskaudu ir ar tik nebus nieko nežadantis juokas tų, kurie pasirinko savo veiklą — kovą prieš nacionalizmą, vieton jį puoselėjus?

tėvo galvoje klausimą, kaip juos išmokyti gerai lietuviškai kalbėti? Keista, kada už pusmėčio, pakliuvę į lietuviškai kalbančių vaikų aplinką, kad ir ne visai taisyklingai, jo vaikai kalbėjo lietuviškai.

Likimas lemia ir su vaikais jis atsiduria Amerikoje. Čia aplinka kiek kitokia. Jo pastangos vaikus išlaikyti lietuviškoje dvasioje kelia sielos gėlmės audras.

Atidžiai studijuodamas vaikų pasireiškiančius palinkimus ir at-sargiai studijuodamas juos vykdo-
jį pagedavimus. Ypatingai jis kreipė dėmesį į sūnaus ateitį, išei-damas iš praeities laikų dvasios ir apsisprendimo. Vytukas, nuo pat jaunystės pratintas prie namų ruoš-
šios darbu, ne tik kad gerai juos atliko, bet išmoko ir virti — būti namų šeimininke. Lankydamas mokyklą, neblogiausiai mokėsi ir aukštesniąją mokyklą baigė su pa-gyrimo lapu. Chemiją baigė pa-ties pirmuoju mokiniu. Tėvo džia-gsmui nebuvo ribų. Jis džiaugėsi ne tik vaiko gabumais, bet ir klus-numu. Kai tėvas, norėdamas patikrinti bei bendras vaiko supratimą visai draugiškai išskėlė klausimą, ar neverta išsigyti automobilį, sū-nus tėvo pasiūlymą atmetė, kad

kymus, ir savo iniciatyvą rodydami — nėra lietuviui kilpą ant kaklo.

Prisimename juos, kaip jie per spaudą ir per susirinkimus šaukė ir reikė džiaugsmą, atsikratę "jungo", mums piršdami tikrą "saulėtą demokratijos" gyvenimą.

Nepaslapstis, kad tų propagandistų ir rašėjų dalis atsidsūrė ir tremtyje. Tokie ir panašūs asmenys, vietoje rašinėti nesąmones kovojančios tautos vaikams apie Nepriklausomos Lietuvos režimus, ar ne geriau padarytų, jei aprašytų, kaip jie atsidsūrė bolševikų diktatoriško režimo inspiratoriais. Jie daug geriau padarytų, jei savo praeitį apgalvestaudami, atidengtų tuos kelius, kuriais jie buvo prie komunistinio režimo puoselėjimo nuvesti, kad apsaugotų kitus, o ne pulti ir šmeižtų tuos, kurie Lietuvai tik gerą tenorę. Ir kas žino, ar kitus puldami jie nebando nuplauti šiuo nešvariu keliu savašias nuodėmes?

Garsiuosius puolių straipsnių autorius žinome gana gerai. Mes žinome, kad jie vienu ar kitu būdu yra prisidėję prie bolševikinės diktatūros įgyvendinimo Lietuvoje. Tai ar jie gali mus šandien mokyti demokratijos? Būtų daug geriau patiems mokytojams jos pasimokyti. Mes žinome ne vieną straipsnių autorių, turėjusių galią lietuviams davinėti įsakymus bolševikų administracijos vardu. — Mes žinome ir tokių, kurie bendra darbiaudami komunistinėje spaudoje, maitino mūsų tautą komunistiniu šlamštu. Tik prisiminkime "Šluotą" ir jos redaktorių, dabar vaduojantį Lietuvą, o "Šluota" — juk buvo NKVD akys ir ausys ir ką ji vieną dieną savo eilutėse pa-linksniuodavo, prie to sekancija dieną prisistatydavo NKVD agen-tas ir žmogus dingdavo iš visuomenės tarpo. Kur? Į tai galėjo pasakyti tik agentas ir "Šluotos" redaktorius. Mes žinome ir tai, kad kai kurių garsiųjų straipsnių rašėjų paveikslai kabojo komu-nistų būstinėse, šalia Stalino, Mo-totovo, Vorosilovo ir kt. Ir tai dar ne viskas. Kai kurie net bu-vo prisidėję prie lietuvių deportacijų į Sibiro taigas.

Aksomitas

"LAISVOSIOS LIETUVOS"

Administracijos darbo valandos: pirmad., antrad. ir penktad. — nuo 9 val. iki 2 val. dienos; ketvirtad. — nuo 1 val. iki 8 val vak. Šeštadieniais nuo 10 iki 2 val. dn. Trečiadieniais uždaryta.
Telefonai: laikraščio adminis-traciniais ir piniginiiais reikalais, skambinti leidėjui tel. LA-3-4216 arba administratoriui RE-5-5424, darbo dienomis vakarais nuo 6 iki 7 val.

VISI I SANTAROS SUVAŽIAVIMĄ

Kaip kiekvienais metais, taip ir šiais, Santara rengia visuotinę suvažiavimą, p. Bačiūno, didelio Santaros rėmėjo ir bičiulio, va-sarvietėje — Tabor Farm, Michi-gan. Padidėjus narių skaičiui, igi juos daugiau jėgų ir patyrimo, šis Santarvės suvažiavimas — progra-mos įvairumu ir stiprumu toli pralenks iki šiol buvusius.

Suvažiavimas įvyks rugsėjo 6, 7 ir 8 d. d., o jo išvakarėse bus pravesti pirmieji Santaros istori-joje visuomeninio veikimo kursai su gera ir plačia programa. Kur-sus praves V. Adamkavičius, V. Kavolis, L. Sabaliūnas, G. Ged-vila, H. Žibas, R. Maželis, L. Gri-nius, J. Šmulkštys ir Z. Rekašius. Bus demonstruojami pavyzdiniai susirinkimai, aptariamas veiklos planas ir gyvojo žodžio bei spau-dos svarba. Santariečiai, kurie dar neužsiregistravo ir norėtų su-važiavime dalyvauti, gali užsire-gistruoti per vietos skyrius, visai nebijodami būti pirmaisiais ar vieniinteliais, kadangi jau dabar laukiama nemažo būrio kursantų.

Būtų gerai, kad suvažiavimo dalyviai galėtų būti Tabor Farme je ketvirtadienį, rugsėjo 5 d. va-kare, bet tas dar nereiškia, kad kas atvažiuos vėliau, jau ras už-darytus vartus. Priešingai, San-taros bičiuliai ir nariai, kurie ne-apsisprendė važiuoti ar ne, mie-laai kviečiami į Tabor Farmą, kur kiekvienas ras ką nors jame įdo-maus.

Penktadienį, rugsėjo 6 d., įvyks diskusijos temomis: "Individualiz-mas ar kolektyvizmas kultūrinia-me gyvenime" ir "Santaros idėji-niai bruožai". Jose dalyvaus: D. Juknevičiūtė, R. Žukaitė, V. Vai-taitis, L. Šmulkštys, L. Sabaliū-nas, V. Kavolis, Z. Rekašius, J. Šmulkštys. Taip pat Centro Val-dyba ir skyriai padarys savo pranešimus. Vakare įvyks dr. Vinco Kudirkos paminėjimas. Mat, šiais metais sueina 100 metų nuo jo gimimo. Taip pat šiuo minėjimu bus oficialiai pradėti V. Kudirkos metai ir užbaigti 1958 m. suvaži-avime. Tam tikslui yra numatyta plati programa jaunąją lietuvių studentiją supažindinti su Vincu Kudirka. Be to, yra numatyta muzikinė popietė, lauzas ir šokiai.

Šeštadienį, rugsėjo 7 d., yra numatyta dr. Juozo Griniaus pas-kaite "Lietuvių ideologinė diferenciacija" ir pranešimas, liečiąs oku-puotos Lietuvos jaunimo proble-mas. Jų padarys asmuo, su šiuo reikalu gerai susipažinęs. Po to,

seks rašytojo Jono Meko paskaita "Rašytojas dvidešimto amžiaus vi-duryje". Bus atskiri studentų ir filisterių posėdžiai. Posėdžių me-tu pranešimus darys R. Grudzin-skaitė, R. Mišauskas, V. Adamka-vičius, V. Kavolis, R. Miezėlis. Vakare bus literatūros, dainos ir šokių vakaras. Literatūrinę dalį išpildys: Liūnė Sūtema, Jonas Mešas, Marius Katiliškis ir Algi-mančas Mackus. Dainos ir šokių dalį išpildys jaunosios daininin-kės ir iš Baltimorės atvykusi iš-raiškos šokių šokėja Danutė Du-lytė. Išraiškos šokių palydės Mir-ga Vičiulytė, deklamuo-dama Hen-riko Nagio ir Nykos—Niliūno eilė-raščius.

Sekmadienio rytą, rugsėjo 8 d., bus pamaldos, o po jų iškilmin-gas aktas, kurio metu G. Gedvila skaitys paskaitą. — Suvažiavimas baigsis per pietus. Tai daroma to-dėl, kad pirmadienį suvažiavimo dalyviai galėtų būti namie.

Suvažiavimo metu vyks jaunų-jų menininkų dailės paroda, šiuo metu Lietuvoje leidžiamų knygų parodėlė, vėliausiu Lietuvos jau-nimą liečiančių žinių lenta ir nu-matomata išleisti laikraštėlių ir ju-moro leidiniai. Sporto mėgėjams — rengiamos tinklinio ir plaukymo rungtynės, o muzikos mėgėjams — džiazo sesija. Be to, dar yra numatyta keletas staigmenų...

Suvažiavime dalyvauti sąlygos yra tikrai palankios. Santariečiam kainos nupigintos beveik trigubai — \$ 5.00 dienai ir ne santariečiam — \$ 7.50 dienai. Tvarkos dėliai, visi, išskyrus santariečius ir jų šeimų narius, turės gauti vardi-nius pakvietimus vietiniuose San-taros skyriuose. Nesant skyrių, prašoma kreiptis į Centro Valdy-bą (Horstas Žibas, 5930 S. Wolcot, Chicago, Ill.

Santaros skyrių vietovėse tran-sportacija rūpinasi Santaros sky-riai, o Čikagoje yra sudaryta tran-sportacijos komisija, kurią sudaro: Lakštolė Betkauskaitė (1405 S. Central Ave., Cicero, Ill. Tel.: TO 3-5555; Leonas Narbutis (116 E. 105 Str., Chicago, Ill. Telefonas PU 5-5893) ir Julius Lintakas (3008 W. 43 Str., Chicago, Ill. Tel. LA 3-9067). — Taigi, kas neturi transportacijos priemonių, kreipiasi į juos. Važiuoją į Tabor Farm via Chicago, yra prašomi pranešti atvykimo laiką.

Tad visi į Santaros suvažiavi-mą! Programa bus tikrai įvairi ir įdomi ir tikimasi, kad sudomins kiekvieną, kas iš viso kuo nors domisi.

VANDAI PLEPIENEI
MIRUS,
vyruvi KOSTUI PLEPIUI
giliai užuojautą reiškia
Antanina, Kazys ir Vito Šimuliai.

Tarp siekių ir tragedijos

A. N. Apynėlis

(Tešiny)

Vytautas telegrafo pagalba su-siriša su vaikais, paprasčiausiu nutrauk-ti registraciją ir grąžinti juos jam. Po daug vargo ir kančių, vaikai pasiekia tėvą. Sutartą dieną ant bolševikų okupuotosios Saksonijos sienos Vytautas sutinka juos. Bet vaikai, pasimatę su tėvu, turėjo grįžti į Bėbros pereinamąją stovyklą. Sekancija dieną apie ketvirtą valandą po pietų iš rusų zonos atrunkstė lėtai puš-kuodamas garvežys, vilkdamas gyvuliams vežti vagonus, kuriuose buvo pakrauta ne gyvuliai, o žmonės. Atvežtųjų skaičius buvo patalpinti iš Rusijos grąžinami pusiau mirštantieji buvusieji vokiečių armijos kariai. Ant pirmo-jo, prie pat garvežio buvusio va-gono buvo prikabinatas raudonojo kryžiaus ženklas.

Prieš įvažiuojant iš rusų zonos atvykstančiam traukiniui, per gar-sintuvą buvo paskelbta, kad trau-kinys su atvykusiais bus pastatytas ant pirmojo perono. Vytautas nieko nelaukdamas nuskuba prie traukinio ir praedamas pro sus-

tojusius vagonus atdžiai žvalgo juos. Nuėjęs iki paskutinio va-gono ir grįždamas atgal, dar kartą pertikrina juos, ar neras juose sa-vo vaikų. Neaplenkė ir raudonojo ju kryžium atžymėto vagono, bet savo vaikų nerado. Neradęs nuta-rė grįžti į stotį. Bėgrižtant pasi-girsta bėgančių žingsnių kaukšė-jimas. Atsisuka ir pamato išskės-tomis rankutėmis prie jo bėgan-čią dukrelę, kuri, įsitikinusi jį tė-vu esant, sušunka: "papa!" Vy-tautas, pagavęs į glėbį, bučiuoja dukrelę Birutę ir grįžta su ja prie vagono laukti, kada bus duotas įsakymas vagoną apleisti. Palydė-jęs dukrą iki vagono, patis užsuka į carito raštinę ir ten susidėjęs traukinio palydovą ir carito orga-nizacijos atstovą, kuris be doku-mentų atiduodamas vaikams parei-škė: "Keliuokite su Dievo pagalba į tėvo globą".

Džiaugsmo ašaromis nupraušęs mažyčių veidelius, nusivedė į sto-ties laukiamąjį, kur juos pavalgė-dino atsivežtomis gėrybėmis. Vai-kučiai per visą karo metą nepaži-rodami gardumynų, stvėrėsi už juodos duonos ir lašinių. Gyven-dami tarp vokiečių, užmiršo gim-tąją lietuvių kalbą ir jau pirma-sius susitikimus su vaikais, sukėlė

tėvo galvoje klausimą, kaip juos išmokyti gerai lietuviškai kalbėti? Keista, kada už pusmėčio, pakliuvę į lietuviškai kalbančių vaikų aplinką, kad ir ne visai taisyklingai, jo vaikai kalbėjo lietuviškai.

Likimas lemia ir su vaikais jis atsiduria Amerikoje. Čia aplinka kiek kitokia. Jo pastangos vaikus išlaikyti lietuviškoje dvasioje kelia sielos gėlmės audras.

Atidžiai studijuodamas vaikų pasireiškiančius palinkimus ir at-sargiai studijuodamas juos vykdo-
jį pagedavimus. Ypatingai jis kreipė dėmesį į sūnaus ateitį, išei-damas iš praeities laikų dvasios ir apsisprendimo. Vytukas, nuo pat jaunystės pratintas prie namų ruoš-
šios darbu, ne tik kad gerai juos atliko, bet išmoko ir virti — būti namų šeimininke. Lankydamas mokyklą, neblogiausiai mokėsi ir aukštesniąją mokyklą baigė su pa-gyrimo lapu. Chemiją baigė pa-ties pirmuoju mokiniu. Tėvo džia-gsmui nebuvo ribų. Jis džiaugėsi ne tik vaiko gabumais, bet ir klus-numu. Kai tėvas, norėdamas patikrinti bei bendras vaiko supratimą visai draugiškai išskėlė klausimą, ar neverta išsigyti automobilį, sū-nus tėvo pasiūlymą atmetė, kad

tik tad, kada jis baigs mokslą ir užsidirbs pakankamai pinigų, au-tomobilis galės būti pravartus.

Tėvas triumfavo sūnaus išmin-tingumu. Jo pasąmonės gėlmėse glūdy kūrybiniai pradai, veržėsi raidėmis lietuviškos spaudos pus-lapiuose, juos išmargindami ne tik tėvynės ilgesiu, bet ir neper-dėt, pilnu tėvynės grožiu, nuošir-dumu. Atėjo mokslą siekiantiems žmonėms vasaros atostogos. Jomis naudojasi ir mūsų mielojo prie-te-liaus Vytauto sūnus, beeiņas aš-tuonioliktuosius metus Vytukas. Tėvas, leidęs keletą savačių sū-nui pailsėti, pasiūlo padirbėti, kad pagerinus būtų, tęsiant užsimotas studijas. Tėčiau sūnus, nei iš šio, nei iš to, į tėvo pasiūlymą atsa-ko:

Tėve, viskas per vėlu. Aš išva-žiuoju į kariuomenę.

Tėvui šitas pareiškimas buvo lygus perkūno trenksmui iš gied-ro dangaus, griauančio jo senai puoselėtas svajones. Tai buvo ly-gu gyvenimui ir vilčių pabaigai. Desperacijos apimtas, susikremta ir panūrsta. Bandymai atkalbėti berniuką nuo pasiryžimo stoti į kariuomenę nepadaėda. Nepakęs-damas besisielojančio tėvo, savo sukurto siaurojo "Aš" dėka, ber-

niukas pasiryžta apleisti tėvo pa-stogę ir vieną dieną tėvas parėjęs iš darbo jo neranda. Jis apleidžia senąjį tėvą, kuris išsižadėdamas savęs, jam viską, ką tik galėjo — davė. "Aš kitaip negalėjau", dil-gino tėvo ausį ir dvasinės būsenos gėlmės sūnaus paliktame raštelė-je parašyti žodžiai.

Kaip nuodingojo šliužo įgeltas, tėvas nerimo namuose. Bandė ra-mybę surasti pas kaimynus, bet tik jėgės ir iškošės pro suspaustas lūpas keletą sakinių, vėl išskubė-davo. Kur? Niekas, išskyrus jį patį, nežinojo. Jis ėjo, kur jo akys vedė, kur kojos nešė. Sako-ma, kad vienas vokiečių kompozitorius, užėjus kūrybiniais praši-veržimui, panašiai lakstydavo po miestą ir laukus tol, kol jam prak-skambėdavo širdies negalėjęs ge-mas naujas kūrinys, o mūsų sens-telėjusį Vytautą kamavo mintis, kodėl jo puoselėjamas ir mylimas vaikas, kuriam jis tik gero tetroš-ko, staiga apleido jo pastogę? Jei jo berniukas būtų stovėjęs arčiau Amerikos vaikų palaido gyvenim-o, jis būtų radęs atsakymą, bet dabar, kada jis nuošaliai tokio gy-venimo stovėjo, niekaip negalėjo suprasti. Perbėgęs savo gyvenimo svarbesnius momentus ir pri-

siminę priešmirtinį Ievutės, savo sūpis žmonos ir Vytuko motinos, pareiškimą, net pradėjo priekaiš-tauti sau, kodėl jis jos pranašin-gų žodžių nepaklausė. Bet vėl su-grįžęs į savo atsidavimą ir pasiau-kojimą vaikams, turėjo konstatuo-ti, kad nei viena pamotė negalėjo jo vaikams daugiau atsiduoti, kaip jis pats. Jei pačiame jaunatvės žydėjime jis sugebėjo apvaldyti vilionės pasisiūliusių jaunų grakš-čių moterų, besiperšančių būti našlio žmonomis vien vaikų gero-vei, tai ar reikia geresnio įrody-mo, kad jis buvo savo vaikams atsidavęs ne tik širdimi, bet ir kūnu.

Visus kilusius klausimus ap-svarstęs, po ilgesnio galvojimo — apsisporto prie vieno klausimo, ku-ris jam ir dabar tėra neišsprend-džiama mįslė. — Jei vaikų nepa-jėgia išauklėti ir tinkama linkme pakreipti tėvas, tai ar gali juos paveikti svetimieji? Ar tik ne tinkamiausia vaikų auklėtoja, for-muojanti jų ateitį, yra motina? — Jam jo patyrimas sako taip.

Mažoji Lietuva

Turgus Skirvytėje

A. Nevardauskas, Čikaga

Nūsekus vandeniu ir išdžiūvus keliam, po ilgesnės pertraukos, i Skirvytės kaimą, esantį Lietuvos pusėje, atvyksta prekybininkai: keletas mėsininkų ir kepėjas. Kada jie atvyksta, tada ties sienos pereinamoju punktu įvyksta turgus. Mėsininkai, ant baltai išties-tų stalų išdėstę savo gėrybes ir užkaitę katilą vandens dešroms kaitinti, laukia pirkėjų. Nuo jų neatsilieka, lyg avižos sėlena iš-blyškęs, ir kepėjas. Ir vos tik spė ja kepėjas nuo vežimo nudengtį brezeną, tuoj visas paupys pak-vimpa šviežiomis baronkėmis ir pikliavota duona.

Kitoj pusėj Skirvytės upės, esančio taip pat Skirvytės kaimo gyventojai, Vokietijoje, užuodę — "Litauische Wurst" kvapą, viską meta į šalį, skuba prie savosios muitinės ir gavę ant sienai per-žengti kortelės stampą — leidimą išvykti — lyg šaranciai laiveliais Skirvytės upę skrodami, skuba į turgų — Scharafeland. Į turgų vyksta ne tik paskiri žmonės, bet išitos šeimos, kad čia galėtų so-ciai prisivalgyti. "Schmeckt ganz gut", sakydavo valgydami šiltas dešreles su šviežiomis bulketėmis (zemeļiais), arba pilna burna, kruvinais kšniais rydami rūkytas dešras bei kumpius su pikliavota duona. Prisivalgiusieji nepamirš-ta ir namie pasilikusiujų. Mat, pa gal mažąjį pasienio susisiekimo susitarimą tarp Lietuvos ir Vo-kietijos, i Vokietiją nebuvo gali-ma įgabenti iš Lietuvos rūkytą mėšą ir jos išdirbiniai. Todėl ne-tenka stebėtis, kodėl kiekvienas šį susitarimą stengėsi apeiti.

Vyrai didžiulius dešrų ritinius užsidėję ant kaklo, slėpdavo po šalikais, arba paslepdavo tam tikslui pritaikintoje kepurėje, o mo-terys — sijonuose, šimtakvoldžių sijonų kišenėse arba užmaskuoda-mos kur kitur.

Į tokį turgų, esantį Lietuvos pusėje, atvykdavo ne vien eiliniai kaimo gyventojai, bet kaimo ad-ministracijos, policijos ir net mu-itinės pareigūnai. Jie, kaip eiliniai kaimo gyventojai, taip pat atvykdavo su šeimomis, atsigaben-dami net pas juos viešinius sve-čius. Tiesa, iš toliau atkeliavusieji ir kaip neturintieji mažojo pasie-nio gyventojams taikomų privile-gijų, neturėjo teisės į krantą iš-lipti, bet jie iki soties privalgėda-vo sėdėdami laiveluose, i kuriuos jiems pagaiduojamus užkandžius paduodavo tokią teisę turintieji.

Toks turgus paprastai užsitęs-davo iki velumos, tikriaus pasakius iki pereinamojo punkto uždary-mo. Kad pigiau atsieitų pavalgy-mas ir lietuviškų dešrų nusipirki-mas, pramuštingai mėgindavo pravesti savotišką turgų. Nusiziū-rėję, mėgindavo daryti mainus. Mainai buvo daromi ne tik su prekybininkais, bet ir su kaimo gyventojais, kurie faktiniai tik tam tikslui i turgų ir atėidavo. Bet budri pasieniečių ir muitinės valdininkų akis, gana dažnai to-kios rūšies prekybą atžymėdavo turgaus užbaiga. Bet kaip ten be būtų, po turgaus labai gerai jau-sdavosi ne tik prekybininkai viską išpardavę, bet nemažiau ir social prisivalgiusieji.

Kaklaraišio vietoje dešra

Po tokių turgų kartais pasitai-kydavo labai gardaus juoko. Štai, i turgų atvykęs Skirvytės (esa-nčios Vokietijoje) kaimo tūlas gy-ventojas ir iki social prisivalgęs, prisiperka nemažai dešros ir pas-lėpęs po rūbais namiškiams. Jam atėjus i muitinę gauti grįžimo stampą bei muitinės pareigūnui parodyti kiek ir kō gabeniui, pa-rodod galima įsigabenti mėšos nor-mą. Vokietijos muitinės pareigū-no paklaustas "ar daugiau nieko neturi?", šis drąsiai atsako: "Nie-ko". Muitininkas šypsodamasis ir pirštų galais palietęs iš po apsiaus-to apykaklės kyšančios dešros gabalą, pareiškia: "Tarnsta puikų kaklaraišį šiandien esi užsidėjęs". Muitinėje buvusieji, neišilaikydami juokais, pradėda prunkšti... Muitininkas įsako dešrą nuimti ir

suvalgyti arba nešti atgal i turgų. Žmogelis pasirenka antrąją gali-mybę — nieko nedelsdamas, per-siiria Skirvytę ir nusipirkęs dar vieną ritinį dešros, laively po pal-tu paslėpęs, vėl mėgina savo lai-mę.

Apsukresnieji, jei muitininko nebuvo prekių įgabavimo lape at-žymėta įgabėtosios galimos įga-benti mėšos normos, bandydavo persigabenti antrąją mėšos nor-mą.

Šalia legalaus turgaus, nakti-mis i Vokietiją ėjo juodasis eks-portas. Palikdami nuošalyje juo-dosios rinkos judėjimą visu Vokie-tijos pasieniu, kalbame tik apie tą judėjimą, kuris dėjosi Nemuno deltoje.

Reikia pasakyti, kad iš Vokie-tijos atvykę įvairaus plauko spe-kuliantai, pirkdavo ir i Vokietiją gabendavo dideliais kiekiais drus-ką, žibala, cukrų, įvairius miltus, grūdus ir gyvus arklus. Be to, tūkstančius dežių kiaušinių, šim-tus centnerių sviesto ir kt. Čia, reikia pasakyti, kad tokie speku-liantai ne vien iš mūsų krašto Vokietiją gabendavo prekes, bet jie pasienio gyventojus stengdavo si aprūpinti ir Vokietijos prekė-mis. Su tokiais pasienio didžpirk-liais — slaptojo eksporto vartyto-jais, gana daug vargo turėjo tiek vienos tiek ir kitos sienos pusės apsaugos pareigūnai.

Viena tokia spekuliantų grupė gana ilgai darbuos, ir, atrodo, kad jai sekėsi. Bet vieną kartą buvo išaiškinta ir jos darbuotė. — Vokiečių muitinė savo žinioje tu-rėjo muitinės kriminalinę policiją. Ir štai tokia policija kartą pa-gauna turguje iš Lietuvos įgaben-tą arklį. Mat, Vokietijoje visi gy-vuliai seniūnijose buvo metrikuo-jami. Įgabentus iš Lietuvos arklus kontrabandininkai aprūpinda-vo iš arklų skerdyklų gautais metrikais, įgabėdamus arklus dar Lietuvos pusėje atitinkamai nu-grimuodami — nudažydami. Pa-gautojo kontrabandininko arklys nevisai atitiko metrikai ir polici-jos prispirtas visus kontrabandi-ninkus išdavė. Tikrinant pašto siuntinių registracijos knygas, bu-vo nustatyta, kad i įvairias Vokie-tijos krašto vietas buvo išsiūsta net kelios dešimtys tūkstančių siuntinių. Po ilgesnių tardymų pa-aiškėjo, kad ir pašto tarnautojas visa tai žinojo, už patarnavimą gaudamas atlyginimą maistu. Iš-aiškinus šią aferą, didžioji kontra-banda kiek aprimo, o visi šios bylos kaltininkai buvo nubausti sunkiomis priverčiamųjų darbų bausmėmis net iki gyvos galvos.

Vienas kitas iš tokių kontraban-dininkų, vengdamas bausmės, pa-sislėję — iš Vokietijos pasišalino. Šiuo darbu besiverčiančių žmo-nių abiejose sienos pusėse netrū-ko ir reikia manyti, kad kol bus tarp valstybių sienos, tol ir kont-rabandininkai neišnyks.

Šiuo darbu besiverčiančių žmo-nių abiejose sienos pusėse netrū-ko ir reikia manyti, kad kol bus tarp valstybių sienos, tol ir kont-rabandininkai neišnyks.

Šiuo darbu besiverčiančių žmo-nių abiejose sienos pusėse netrū-ko ir reikia manyti, kad kol bus tarp valstybių sienos, tol ir kont-rabandininkai neišnyks.

"Leninas mirė, bet jo idėjos gyvos..." Vienas armėnas, šitą perskai-tęs, tarė: — Ak, Leninai, Leninai... ge-riau tu būtum gyvas, o tavo idė-jos mirusios.

1929 metais, savo 50-ties metų sukaktuvių proga, Stalinas pasa-kė: — Aš gatavas... darbininkų kla-sės reikalui... atiduoti visą savo

kraują, lašas po lašo.

Kažkas iš šalies jam pasiuntė tokią raštelį: — Drauge Staline, kam po la-šą, atiduokite visą iš karto!

Partietis, visiems žinomas mė-gėjas išgert, eina per "cystką". Pirmas komisijos klausimas: — Na, Ivanovai, kaip ten tavo reikalai su išgėrimu?

— Su išgėrimu ne blogai, bet blogiau su užkanda...

— Su išgėrimu ne blogai, bet blogiau su užkanda...

Ką jie ūrba

IŠ PLB VEIKLOS VOKIETIJOJE

PLB Vokietijos Krašto Valdy-bos sušauktame didesniųjų ir ve-iklesniųjų skyrių atstovų suvažiavime dalyvavo apie 70 asmenų.

Iš pranešimų paaiškėjo, kad pereinūt metų lapkričio mėn. 1 d. iki š. m. liepos mėn. 1 d. Vasario 16 gimnazijos skolos sumažėjo iš 47.987 DM iki 18.264 DM ir dar rodo tendenciją mažėti.

PATYS PRAŠO — KITIEMS DUODA

Taip pat iš pranešimų paaiškė-jo, kad Krašto Valdyba per vie-nus metus turėjo pajamų 7.758 DM. Iš tos sumos Krašto Tary-bos suvažiavimams ir kontrolės komisijai per metus yra išleista 2.000 DM., bendruomeninių įstai-gų darbai liko 4.319 DM., o liku-sioji suma, būtent 1.439 DM, kuri sudaro 25% — atiteko Tautos Fon-dui. Taip, Tautos Fondui, kai tuo pačiu laiku Vokietijoje veikian-čios, taip vadinamos Vargo Moky-klos, skursta. Kai kuriose padėtis tikrai nepavydėtina.

BALF ATSAKĖ ŠALPA LIETUVIAMS, O ŠELPIA KITATAUCIUS

Kovo mėn. Stuttgarto vokiečių "Caritas" pranešė, kad Stuttgarto lietuvių šelpimą BALFas perdavė jiems ir kad nuo tos dienos jie juos šelpa. Tačiau iki suvažiavi-mo dienos, t. y. liepos 20, dar nei vienas lietuvis iš vokiečių "Caritas" pašalpos negavo. — Kai kas spėja, kad BALFo vadovybei nė-patinka Stuttgarto Balfo šalpos komisija ar net vietos bendruome-nės valdyba, nors abi yra demo-kraטיškai bendruomenių išrinktos. Stuttgarto apylinkėje gyvena apie 300 lietuvių, iš kurių 100 asmenų yra reikalingi pagalbos ir jų skai-čiune randasi net 30 džiuvininkų. Džiuvininkai, negaudami pašalpos iš šalies, yra priversti badauti, nes iš Vokietijos TB Pagalbos gausi-ma pašalpa nesudaro nei pusės pragyvenimo minimumo. Sakoma, kad toks BALFo pasiūlymas, kaip kirmėnas, ėda lietuvių bendruo-menės organizacijai ir didina nusi-velyimą jaunesniųjų tautiečių tar-pe. PLB Vokietijos Krašto sky-rių atstovų suvažiavime šitą fak-tą konstatavus, nebuvo išsiaiškinta, kurio būdu Amerikos lietuvių sukurtą organizaciją BALF atsi-sako šelpiti savuosius, kai tuo tar-pu eilėje vietovių jis šelpia kita-taucius.

KULTŪRINĖ VEIKLA

Iš Krašto Valdybos pranešimo paaiškėjo, kad vaikų pašymo kny-gelės su lietuviškais motyvais iš-leidimas 2.000 egz. tiražu jau vyk-domas. Taip pat yra tęsiamas A. Šešplaukio skaitymų knygos išlei-dimas ir yra išleidžiamas A. Sau-dargienės paruoštas tautinių šū-kių vadovėlis. Be to, yra pradėti pasirušinti išleisti "long play" plokštelės su lietuviškos muzikos ir žodžio bei muzikiniais monta-žais ir dail. A. Krivickas yra su-projektavęs vaikų žaidimą — "Ke-lionė apie Lietuvą".

VARGO MOKYKLŲ MOKYTOJŲ POSĖDIS

Posėdis buvo liepos 20 d. Da-lyvavo 11 mokytojų ir du svečiai. Buvo svarstyta vargo mokyklų Vokietijoje buities ir mokslo ly-gio išlaikymo esamos sąlygose klausimai bei ateities egzistencijos perspektyvos. Vargo mokyklų Vo-kietijoje mokytojai išvaduje pa-reiškė tokius pagedavimus:

1. kad Krašto Valdyba, kartu su vargo mokyklų mokytojais, — stengtųsi surasti tinkamesnes mo-kykloms patalpas, kur jų trūksta;
2. kad vargo mokyklų atosto-gos sutaptų su vietos vokiečių mo-kyklų atostogomis ir tik tais atve-jais, jei kas iš mokinių rengiasi stoti i Vasario 16 gimnaziją, būtų mokoma ir vasaros atostogų metu;
3. kad Krašto Valdyba susitar-tų su BALF vadovybe dėl glaudes-nio BALF igaliojinių mokyklose bendradarbiavimo su mokytojais;
4. kad Krašto Valdyba suruo-štų necenzuotiems vargo mokyklų mokytojams kursų šiais ar atei-nančiais metais;
5. kad Krašto Valdyba išleis-tų knygutę su kalėdinėmis gies-mėmis ir eilėraščiais evangelikų vaikams, ir
6. kad Krašto Valdyba dėtų pastangas pagerinti vargo moky-klių mokytojų ir pačių mokyklų pa-dėtį.

Iš PLB Vokietijos suvažiavimo Informacijų.

AUKOS

"Laisvajai Lietuvai" aukojai:

Inž. Aleks. Jakubauskas — 20 dolerių ir P. Jaras iš Baltimorės — 2 dolerių.

Chicago Savings & Loan Ass'n perkėlus i nuosavas, naujas, erd-vas ir tikrai moderniškai įreng-tas patalpas, jos Prezidentas, vi-siems gerai žinomas visuomenin-kas John P. A. C. E. L. pasirūpino, kad jo klientai nevaržomai galėtų pa-sistatyti mašinas, kai atvažiuoja kuriais nors reikalais. Tam tiks-lui specialiai įrengtoje aikštėje ga-lima pastatyti net kelis dešetus automobilių iš karto. Įvažiuojamas, iš Western Ave. Išvažiuojamas — i Claremont Ave.

Praėjusios savaitės pradžioje, kiek iš seniau nepergeriausiai jau čiusi p. M. Macianskienė, atsigulė operacijai. Atsigulė vienai operaci-jai, o beoperuojant buvo pada-rytos net trys. Pirmosios dienoms ligonė jautėsi nepergeriausiai, bet dabar jaučiasi kiek geriau.

"L. L." administratorius, besilankydamas Miami, Floridoje aplankė Amerikos Lietuvių Tary-bos pirmininką p. A. D. Kaulakį ir sekretorių C. K. Bražę.

Roosevelt Furniture Co, Inc., 2310 W. Roosevelt Rd., savo pa-talpas naujai pertvarkė, įdėdama naujus aliumininius langus ir du-ris. Ta proga kaip tik dabar vyksta įvairių baldų išpardavimas, žymiai pigesnis kainomis, nei kitur.

Henry Seigan krautuvėje, 4622 So. Ashland Ave, dabar yra ge-riausia proga pirkti visų rūšių vy-riskų drabužių ir avalynę ne tik sau, bet ir pasiuntimui i už-jūrį.

Vladas Petrašiūnas, "L. L." skaitytojas, nupirko buv. Labby Dobby maisto produktų ir mėšos krautuvę 2433 W. 69 Str. Gražioji Marquette Park lietuvių kolonija susilaukė rimto prekybi-ninko, nes Vl. Petrašiūnas ilgą lai-ką vertėsi šia prekybos šaka Brid-geporto apylinkėje. Tenka pagir-ti šį prekybininką, nes kaip ten-ka patirti, krautuvei prekes ima tik iš lietuvių maisto pramonės gamintojų ir urmininkų.

Edv. Šulaitis, "L. L." sporto skyriaus redakto-rius, ypa pakviestas "Draugo" sporto skyriaus redaktorium. Jo pajėgumas sportinėje veikloje yra išbandytas. — Mūsų nuosirdžiausi linkėjimai susilaukti kuo plates-nės paramos ir sėkmės.

Juozas Tamoševičius, naujasis "Vėnta" Club Inc., 3337 So. Halsted Str., savininkas, išde-koravo patalpas ir jo vaišingumu gėrisi ne tik Bridgeporto lie-tuviai, bet su reikalais atvykę ir kitų kolonijų tautiečiai.

SANTAROS ŽINIOS

— Buvusiam Filadelfijos San-taros skyriaus pirmininkui Rimui Kalvaičiui išvykus "ant muštro" pas Dėdę Samą, jo pareigas perė-mė Putinas Mašalaitis. R. Kalvai-tis šiuo metu yra Form Knox, Kentucky.

— V-sios JAV Armijos rezervo karininkams atliekant rezervų pratimus Fort Sheridan, Ill., du veiklūs santariečiai: V. Adamka-vičius ir B. Mačiuka skaitys 40 val. paskaitas apie Lietuvą, kur bus kalbama apie krašto istoriją, geografinę padėtį, dabartinę poli-tinę situaciją ir kt.

— Santariečiai nuosirdžiai dė-koja Lietuvių Valstiečių Liaudi-ninkų Sąjungos CV už jiems pris-ųstą \$25.00 auką. Tai jau ant-ras kartas šiais metais, kada Valstiečiai Liaudininkai tokia suma paremia Santaros veiklą.

— New York Santaros skyrius jau išleido naują informacinio biu-letinio numerį, kuriame telpa daug aktualių naujienų iš Santa-ros ir bendrai iš studentų gyvenimo.

— Santaros CV yra gavusi pak-vietimą iš Lietuvių Fronto Biči-lių CV pasiūsti savo atstovą i jų rengiamą stovyklą Kennebunkpor-te, Maine.

— Greitu laiku žurnale "San-tarvė" pasirodys V. Kavolio su-rinktų žinių duomenys apie tai, kaip mūsų tarpe suprantama libe-ralizmas. Prieš kiek laiko V. Ka-volis išsiuntinėjo anketas su aš-tuoniais klausimais, liečiančiais liberalizmą. Laukiame rezultatų.

— Paskutiniame savo susirinki-me Chicago santariečiai turėjo malonų svečių — rašytoją Petrą Babicką, kuris dirba Lietuvos Pa-siuntinybėje Brazilijoje ir šiuo metu lankosi JAV, kur renka an-glų kalba informacinę medžiagą apie Lietuvą. Susirinkime prele-ktorius labai įdomiai kalbėjo apie šių dienų problemas, dvi valandas paversdamas i dvi minutes. Susirinkimas buvo linksmas užbaigtas Dailios Modestavičiūtės bute.

— Santaros bičiulis ir rėmėjas Jonas Česna vėl prisiuntė \$10.00 auką, ir tai jau ne pirmas kartas, kada p. Česna Santarą remia. — Širdingai dėkojame.

— New Yorko Santaros sky-rius išnaudoja vasaros teikiamus gamtos malonumus ir daro iškilas i užmiestį tiek lietuvių lyjant, tiek saulei šviečiant. Viena iškilų bu-vo padaryta i Jones Beach, kur visi suslėpo, o kita i Stony Brook, kur viskas sausiai praėjo.

— Bostone įsikūrė naujas spor-to klubas "Dainava", kuriam vice-pirmininkauja V. Bruzgelevičius ir sekretoriauja B. Denerytė. V. Bruzgelevičius buvo vienas pir-mųjų injiatorių klubo steigimo eigoje.

— Alumnai santariečiai! — kurie dar nenusiuntėte savo au-kos ateinančio suvažiavimo vi-suomeninio veikimo kursų finan-savimui, padarykite tai galimai greičiau, kad sąžinė neužgriaūtų.

INŽ. STASIO MISIŪNO NETEKUS

Š. m. rugpjūčio 16 d., po dvie-jų metų sunkios ir varginančios ligos, su šiuo pasauliu atsiskyrė inž. Stasys Misiūnas, gimęs Lie-tuvoje, Ukmergės apskr., Balni-nukų valsčiuje, Plastakos kaime.

Stasį Misiūną teko pažinti dar Lietuvoje, tuo laiku, kada jis ką tik buvo baigęs Aukštesniąją Technikos Mokyklą Kaune. Tai buvo jaunas ir energingas, tiesaus būdo ir kieto charakterio vyras. Tiesos žodžio kišenėje nelaide, o ypač kiek tai lietė bendrus lietu-viškus reikalus: Jo žūkis: "Geriau duoti, kaip prašyti", velionį darė realiu ir kietu kovotoju, kas kai kam galėjo sudaryti apie jį kiek kitokį įspūdį, nei jis ištikrųjų bu-vo. Širdies gėlmėse jis buvo at-laidus visiems tiems, kurie nežino-kam daro ir iki šiurkštumo kietas visiems, kurie, jo žodžiais tarint, durnių ieškojo.

Šitas jo realumas ir sugebėjimas tiesiai realybei žiūrėti i akis,

LIETUVOS DARAKTORKA PRISIMINUS

1878 m. liepos 22 d. baudžiau-ninkų Juozapo ir Barbaros Degu-čių šeimoje gimė dukterė, kuriai bu-vo parinktas Marijonos vardas. — Kai ji paaugo, ją nužiūrėjo tuo laiku Leckavos parapijose vikara-ves kun. Vytartas — knygnešys, kuris per kaimus drasiai nešė lie-tuvišką šviesą, savo padėjėją. Ir jis ją išmokė lietuviško rašto, ku-ri veliau pasidarė žinoma Lecka-vos miestelio ir artimų apylinkių daraktarka.

Net ištekėjusi už Viktoro Ne-vardausko ir auginama 4 vaikus, rado laiko, ne tik Leckavos mies-telio, bet ir artimų apylinkių su-sipratusių lietuvių vaikams mokyti lietuviškai skaityti. Nors jos pa-

Marijona Nevardauskienė

čios lietuviškų žodžių lobynas bu-vo silpnas, ji vis tik nesigailėda-ma savo jėgų, vogė poilsio laiką ir aukojosi to lietuviško žodžio, kiek ji pati žinojo, platesniam paskleidimui ir populiarinimui, tuo sėdama lietuviško rašto grūdus lietuviškame prieauglyje, tuo lai-ku besimokinusiam rusų įsteigto-je Leckavos miestelio pradžios mokykloje.

Lietuviško puoselėjimo darbą Marijona Nevardauskienė tęsė iki I-jo Pasaulinio karo, aiškiau pa-sakius, iki Lietuvos Nepriklauso-mybės paskelbimo ir lietuviškos mokyklos įsteigimo. Ligos palauž ta, atsiskyrė su šiuo pasauliu 1927 m. rugpjūčio 27 d., — taigi lygiai prieš 30 metų.

Prisimindami anuos laikus ir tų laikų lietuvių kovos dvasią, su-sikaupusių knygnešų ir daraktorių asmenyse ir įvertindami jų teigiamą vaidmenį tautiniame au-klėjime, lyginame su dabartimi ir ne vienas pagalvojame, kaip būtų gera, jei dabar daugiau tokių pa-sišventėlių turėtume. — Juk mes jaučiamės trūkumą ne tik knyg-nešių Vytartų ir daraktorių Jonų, bet ir deraktorių Marijonų.

1941 metais velionį buvo atvedęs i partizanų — sukilelių eiles prieš Lietuvoje siautėjusius bolševikus, o kie kvėliau, priverstė jį pasisa-kyti ir prieš vokiečius, ir todėl jam teko nemaloni dalis — būti vokiečių išvežtam darbam i Vo-kietiją.

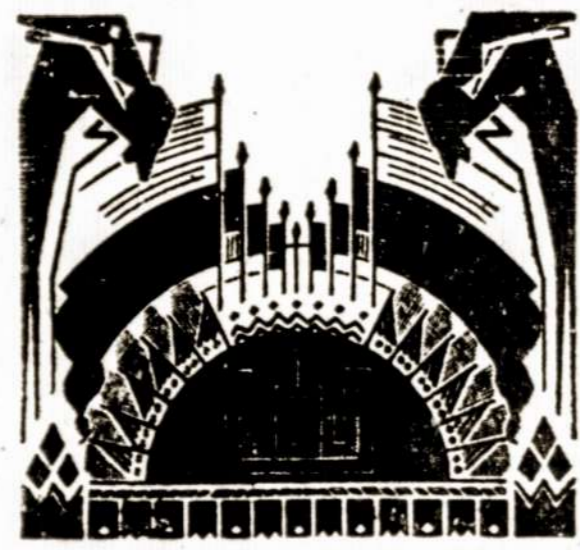
Vokietijoje velionis gyveno -- Haunstteno stovykloje prie Augsb-urgo. Čia jį ištiko katastrofa ir neteko kojos. Nuo to laiko jis ne-mažai kentėjo, nes kiekvienas protezas, koks jis bebūtų, savotiš-kai veikia ir kamuoja. Nors vel-ionis tuo nesiskundė, bet visa tai buvo pastebima. Velionis savo li-kimu nesiskundė ir nenusimė ir jį dažnai sutikdavai didesniuose lietuvių susibūrimuose, kol negai-lestinga pūslės vėžio liga paguldė i lovą, iš kurios neteko jam atsikelti.

"Laisvosios Lietuvos" skaityto-jų šeimai nustojus vieno savo nario. Velionis buvo pačiame pajėgumė 45 metų amžiaus.

Amžino poilsio vietą surado švėtimoje žemėje. Ji, kad ir gera, kad ir svetinga, bet vis ne sava.

Išsekis ramybėje. A. a. Stasį Misiūną 1957 m. rug-pjičio 19 d. palydėjęs i amžino poilsio vietą, nemažai būrys bu-vasių velionio prietelių, buvo pa-kviesta i pagrabines Lietuvių Au-ditorijoje. Pagrabinės dalyvavo per 30 žmonių. Pagrabines suren-gė velionio brolis Jonas Misiū-nas.

JAUKIAI
PRALEISI
VAKARĄ
CICERO UZEIGOJE
LITUANICA

pas TADĄ KAZIMIERAITI
Čia be gardžių gėrimų ir užkandžių, yra įvairių žaidimų:
4920 West 14th Str., Cicero 50
Illinois. Telef.: TOWNhall 3-9601

Karštis ir dulkės savaitgaliais mus išveja iš miesto, į kurį
vėl sugrįžtame. —

KELIONĖSE GERIAUSIAI ATSIGAIVINSI —

Budweiser alum
SIMULIO LIQUOR Inc.

5640 W. 87. Str Oaktawn

LIETUVIŠKA DRAUDŲ AGENTŪRA

Gyvybės, ligoninės, automobilių, baldų, namų ir visos kitos apdraudos — asmenims, profesionalams ir biznio įstaigoms. Valstybės pa tvirtintos kainos.

Agentams ir brokeriams aukščiausi komisai.
AUTOMOBILIŲ FINANSAVIMAS.
Bankiniai procentai. Nauji automobiliai 4% — vartoti — 6%.
Veikia Notariatas. Smulkesniai ir nemokamai informacijai gauti skambinkite, rašykite, užeikite —

JONAS KIRVAITIS

INTERSTATE INSURANCE AGENCY
6108 So. Ashland Ave., Chicago 36, Ill. Tel.: WALbrook 5-5671

Išnuomuojuama SALĖ VESTUVĖMS, POKYLIAMS

Telef.: TO-3-9695

STEVE'S CLUB

Kepti viščiukai ir vėžiai

STEPAS GOBIS — 1500 S. 49-th Avenue,
Savininkas Cicero 50, Ill.

LIETUVIŲ AUDITORIJA

3133-37 So. Halsted Str. Telef. VI-2-6172

POKYLIAMS KONCERTAMS VESTUVĖMS **4 Salės**

Moderniškai įrengtos VIRTUVĖS
(su maistu ar be maisto)
išnuomojamos neaukštomis kainomis.

Jūsų patogumui
čia pat

BARAS

Jaukus putojančių taurių pavėsis
ir žavi muzika.

Nekilnojamo turto pirkimo —
pardavimo reikalais kreiptis:

Alg. BUDRECKAS

REALTY

4081 Archer Ave.
(prie California Ave)
Tel.: LAfayette 3-3384

NAUJA
MAISTO PRODUKTŲ
KRAUTUVĖ

649 West 119 St.
Sav. Juozas Bešonis
WA 8-2009 ir FR 6-6336.
Pristato į namus, taip pat po-
būviams ir parengimams maisto
ir mėsos gaminius.

THE BIGGEST DOLLAR IN THE WORLD IS THE DOLLAR YOU SAVE.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION
6245 So. Western Ave. Tel. GROvehill 6-7575 Chicago, Illinois

Atdara: pirmadienį nuo 12 iki 8, antradienį ir penktadienį nuo 9 iki 4, ketvirtadienį nuo 9 iki 8.
Trečiadienį uždaryta visą dieną, o šeštadienį nuo 9 iki 2 valandos po pietų.

Remiantis Chicago Savings Bendrovės praėjimui, nuo pat jos įsikū-
rimo 1924 metais, jos pavyzdinga biznio tvarka, ypatingai indėlių
saugumo ir dividendų našumo atžvilgiu, nėra saugesnės ir pelninges-
nės įstaigos pasidėję taupomus pinigus. Pasidėję taupinius pas
mus gausite ne tik saugumą — jų apdraudimą iki \$10,000.00, aug-
štą dividendą, bet ir daugelį kitų patarnavimų veltui, už kuriuos
kitose įstaigose turėtumėte mokėti.
Taupytojų patogumui Chicago Savings Bendrovės įstaiga yra
viena iš gražiausių ir moderniausių įrengtų visoje Illinois Vals-
tybėje.
Lietuviai gyvenantieji už Chicago ribų, nežinūrnt kurioje Su-
vienų Valstybių dalyje jie begyventų, gali taupyti pinigus paštu.
Rašykite dėl informacijų. Mūsų turtais \$21,000,000.00.

WESTCHESTER
COMMUNITY CLINIC
Dr. VYTAUTAS DARGIS
ir
Dr. RIMAS VIENUŽIS
Adr.: 1938 So. Mannheim Road
Telef.: FILLmore 5-2727.
24-rių valandos medicinos
pagalbos.
Rentgenas.
pilna klinikinė laboratorija.
E. K. G., P. M. R. ir t. t.
24-RIŲ VALANDŲ
MEDICINOS PAGALBOS
TARNYBA

DR. JUOZAS PAUKŠTYS
DANTŲ GYDYTOJAS

4253 So. Archer Ave.
Įėjimas iš Whipple Ave.
Priėmimo valandos:
nuo 10 iki 12,
nuo 2 iki 6 ir nuo 7 iki 9 val.
Išskiriant trečiadienius
ir sekmadienius.
Šeštadieniais nuo 10 iki 4 val.
Telefonas:

ofiso LAfaet 3-4949
namų CE 3-7786

BRUNO
kepyklos gaminiai
būgia užkariauti Čikagos rinką, nes

Kas Valgo Bruno Duoną
Visad žydi Kaip Agūna

Bruno Maciarskas
3339 Lituania Ave. Telef.: CLIfside 4-6376

FIGIAU, NEGU KUR KITUR.
NUOLATINIS IŠPARDAVIMAS
VYRAMS, MOTERIMS ir vaikams drabužių ir baltinių,
antklodžių, paklodžių, rankšluosčių ir kita.
JOSEPH DRY GOODS STORE
3218 So. HALSTED ST.

Didelis pasirinkimas įvairių vie-
tos ir užsienio firmų

LAIKRODŽIŲ IR BRANGENYBIŲ

Sąžiningas taisymas už žemas
kainas.

Mes rekomenduojame "ELGIN"
laikrodžius.

A. R. JUNEVIČIUS ir SŪNUS,

YA. 7-8266
3317 So. Halsted St.

GYDYTOJAI

Dr. S. Biežis
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Ofisas — 3148 West 63rd Street
CHICAGO, ILL.
Ofiso telefonas: PROspect 8-1717
Valandos: po pietų 1-3; vak. 7-8,
tikrai antradieniais ir penktadie-
niais.
Trečiadieniais ir sekmadieniais ofi-
sas uždarytas.
BUTAS: 3241 W. 66th PLACB
Tel.: RE 7-7868

Tel.: ofiso AR 6-0161
rez. GR 2-9203

Daktaras
JUOZAS BARTKUS
Gydytojas ir Chirurgas
2336 W. Chicago Ave.,
Chicago 22, Ill.
Val: 1-3:30, 6-9 p. p. pirmad.,
antrad., ketvirtad., penktad.;
11 val. ryto — 2 val. p. p. šeštad.
Tik susitarus trečiadieniais.

Vaistinė

Savininkas
Pr. A. Šimkus

3301 South Halsted Street
Tel.: VIRginia 9080 ir 9081.
Didelis pasirinkimas įvairių kos-
metikos dalykų ir malonus patar-
navimas pačio savininko
Pr. Šimkaus.

Parūpina apdraudas ir dvigubus
aliuminijaus langus

DRAUDŽIU: namus, automo-
bilius, baldus, langus ir kita, su-
teikdamas Jums ramybę nelaimė-
je.

Jūsų patogumui, gaminu dvi-
gubus aliuminijaus langus, suma-
žindamas apšildymo išlaidas ir
darbą —

JUOZAS SPAITIS

3261 So. Halsted Str.
Telef.: VICTory 2-6469

VYRIŠKŲ

R Ū B Ų

KRAUTUVĖ

4622 S. Ashland Av., Chicago
Telef.: YA 7-1272

H. SEIGAN

Kelias

į naujas

patalpas,

TODĖL IŠPARDAVIMAS

20% NUOLAIDA,

Paltams ir lietaučiams —

30% nuolaida.

ATSILANKYKITE

IR PASINAUDOKITE

RETA PROGA

ARS-FOTO STUDIJA

3210 So. Halsted St., Chicago, Ill. daro įvairių dydžių portretus

Atlieka Studijos ir Foto mė-gėjų darbus.
ir nuotraukas.

Aprūpina gera filmine medžiaga.

AUTO TAIŠYMAS IR GASOLINO STOTIS

Atliekami lyginimo ir dažymo darbai. Taisomi motorai, stabdžiai,
transmisijos ir t. t. MOBILGAS benzinas, Fire-tone padangos,
baterijos ir automobiliams daly.
1934 W. 59th Street • Tel.: GROvehill 6-9136
M. ČESAS, patyręs automobilių specialistas

LIKĖSIO VALANDŲ

MAŽEIKA & EVANS

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

6045 So. Western Ave. Air Conditioned koplyčia
REpublic 7-3600 — 7-8601 Automobiliams vieta.
Tiems, kurie gyvena kitose miesto dalyse; gausime
koplyčią arčiau jūsų namų.

ĮVAIRŲS PATAISYMAI
IR DAŽYMAS

NAUJŲ NAMŲ STATYBA

LIUDAS TAUJENIS

6828 S. Maplewood Ave.

TEL: HE 4-5848

WALTER SASNAUSKAS

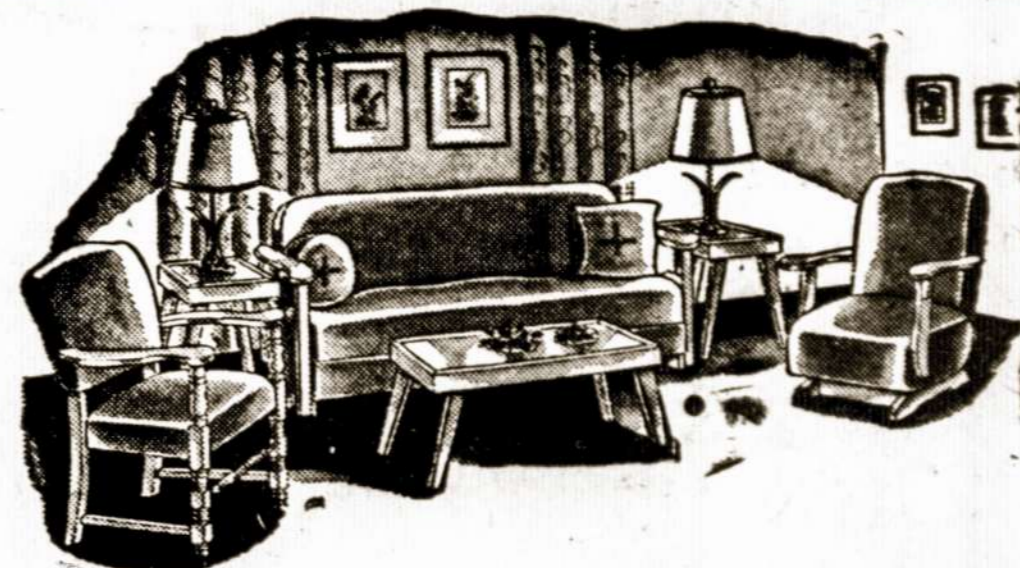
2534 West Marquette Rd.

Chicago 29, Ill.

Telef.: GROvehill 6-8402.

Stato naujus namus pagal -tardį
ir planus.

Atlieka įvairius remonte darbus.

Moderniausius baldus, naujausius televizijos aparatus žinomiau-
sų firmų, įvairias krosnis, kilimus ir viską, kas reikalinga namų
įrengimui Jūs pirkite pigiau

Lietuvių PREKYBOS Bendrovėje

ROOSEVELT FURNITURE Co., Inc.

2310 West Roosevelt (12-1 St.). Tel.: SEeley 3-4711

Pats įmonės vedėjas Feliksas RAUDONIS Jus maloniai sutiks,
parodys ir duos praktiškų patarimų Jums rūpimais reikalais.

AUTOMOBILIŲ TAIŠYMAS IR
Sinclair GASOLINO STOTIS

Perdirbami motorai, stabdžiai, transmisijos, keičiamos dalys.
Atliekami lyginimo ir dažymo darbai. Garantuotas darbas.

A. STANEVIČIUS

Garazo tel: REpublic 7-9842 Namų: WALbrook 5-5934
2641 West 71 Street

PERKRAUSTYMAS IŠ ARTI IR TOLI

ILGŲ METŲ PATYRIMAS — PIGUS SĄŽINGAS PATARNAVIMAS. —

NAUJI DIDELI SUNKVEZIMIAI — PATOBULINTI PERKRAUSTYMOI

IRANKIAI KAIP PATYS SUNKVEZIMIAI, TAIP IR JOSŲ PER-

KRAUSTOMI BALDAI YRA APDRAUSTI — INSIORINTI

JUOZAS NAJOKAITIS 2022 W. 69 St., Chicago 36, Ill.
Tel.: WALbrook 5-9209

Laisvosios Lietuvos Rudeninis Piknikas

D Ę M E S I O !

D Ę M E S I O !

D Ę M E S I O !

Bus Renkami Karalius ir Karalienę

BE TO, BUS: PRYZINIS VALSAS, TANGO ir POLKA

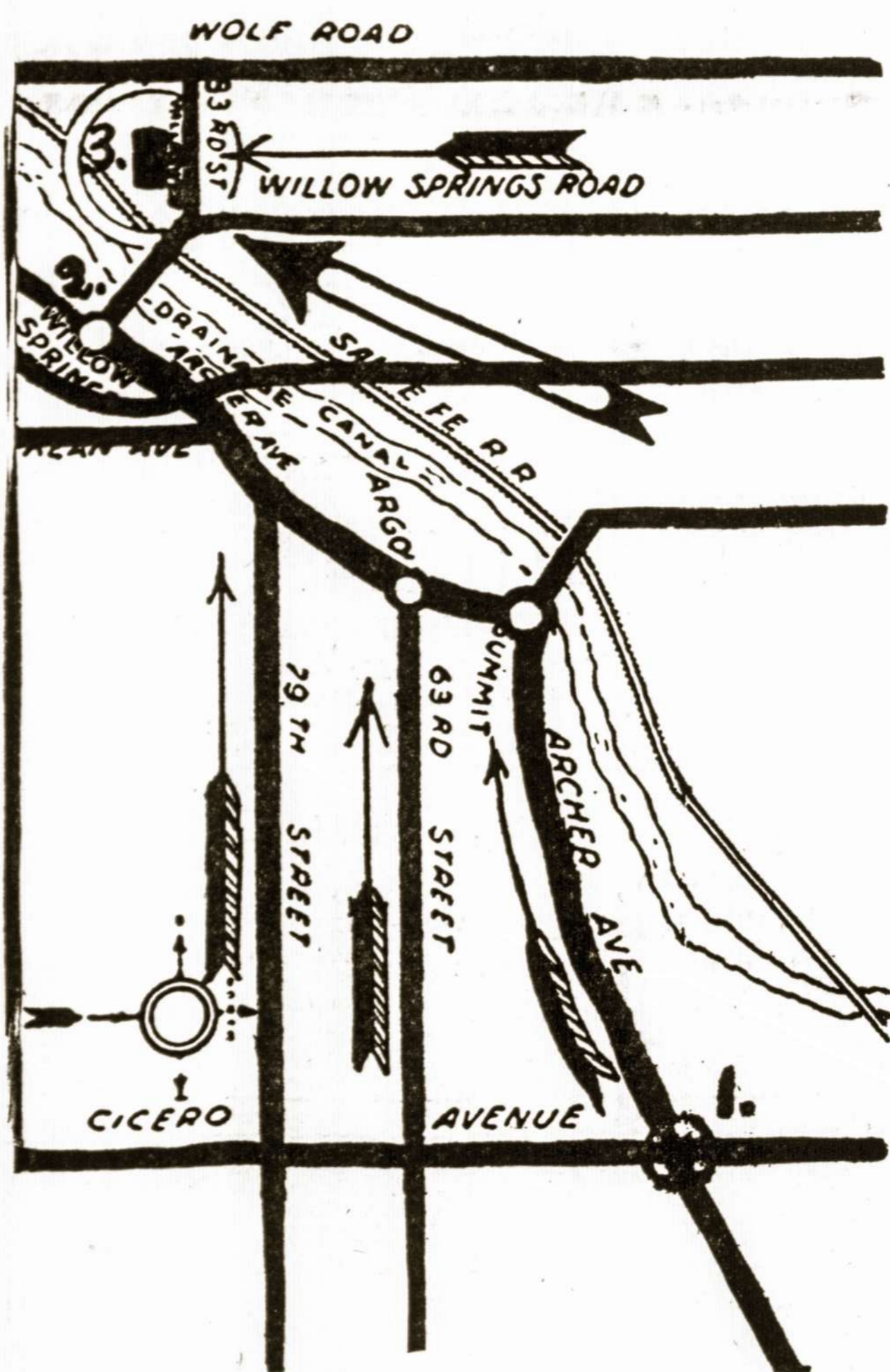
Gros: Adolfo Ramonio vadovaujamas orkestras.
Lietuviškais valgiais vaišins p. Radvilienės vadovaujamos mūsų seimininkės

Ivairiausios rūšies gėrimai: vietiniai ir importuoti.

Speciali programa vaikams ir paaugliams.

KAIP NUVAŽIUOTI Į "LAISVOSIOS LIETUVOS" PIKNIKĄ

Rudeninis "Laisvosios Lietuvos" piknikas įvyks Bučo sode, kuris yra prie German Church Road, 83-čios gatvės taša. Bučo sodas yra tarp Willow Springs kelio ir Wolf Road.

Iš 18-tos kolonijos, Bridgeport, Brighton Parko ir kitų minėtų apylinkių kolonijų geriausia yra paimti Archer Rd., kuris vėliau vadinasi US 4-a ir važiuoti iki Willow Springs miestelio. Tenai reikia pasukti į dešinę, pervažiuoti du tiltus, einančius per Čikagos kanalą ir Desplaines upę, pasiekti German Church Road ir pasukti į kairę esantį Bučo sodą.

Kas važiuos iš šiaurinės ar vakarinės Čikagos dalies, tai tiems geriausia bus naudotis Willow Springs arba Wolf Road. — Abu šie keliai nuveda tiesiai iki German Church Road.

Iš Marquette Parko važiuojantieji gali naudoti 79-tą kelią, 87-tą kelią arba 95-tą kelią. Jie tu-

ri pasiekti Wentworth Road, pervažiuoti jau suminėtus kanalus, pasiekti German Church Road ir važiuoti į Bučo sodą.

Kas neturi savo automobilių — pikniką gali pasiekti busais. Jiem reikia pasiekti Joliet 4-A keliu kiekvieną valandą einančius busus, kurie nuveš į Willow Springs. Į Joliet einantieji busai sustoja Archer ir Cicero gatvių sankryžoje. Iš Willow Springs jau lengvai galima pasiekti Bučo sodas.

"LAISVOSIOS LIETUVOS"
PIKNIKO KARALIAUS IR
KARALIENES RINKIMŲ
TVARKA:

Kiekvienas pikniko dalyvis prie įvažiavimo vartų gaus štampuotą kortelę, ant kurios jis užrašo:

- viens vyro vardą ir pavardę (karaliaus),
- viens moters—panelės vardą ir pavardę (karalienės).

Užrašytą kortelę jis įmeta į specialią rinkimų urną, kuri bus įrengta visiems matomoje vietoje.

Kortelės, kuriose bus daugiau kaip viena vyro ir viena moters pavardė, bus skaitomos negaliojančiomis.

Rinkimų kortele reikalinga įmesti ne vėliau, kaip iki 5 val. po pietų.

Kortelių skaičiavimo komisiją sudarys: vienas "Laisvosios Lietuvos" atstovas ir du atstovai, pakviesti iš pikniko dalyvių tarpo.

Išrinktieji "L.L." pikniko karalius ir karalienė gaus vertingų dovanų ir bus atatinkamai pagerbti.

"Laisvosios Lietuvos" pikniko dalyviai kviečiami kuo skaitlingiausiai dalyvauti šioje originalioje programoje.

"L.L." PIKNIKUI RUOŠTI
KOMITETAS

Juozas Pautienius —

Piknikautojai (aliejus)

Rugp. 25 Dieną, Bučo Sode